

Heidi Amalie Rosendahl Jensen
Bjarne Laursen
Anne Illemann Christensen
Ola Ekholm
Michael Davidsen
Knud Juel

Statens
Institut
for
Folkesundhed

Ulykker

Resultater fra Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2013

Ulykker. Resultater fra Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2013

Heidi Amalie Rosendahl Jensen
Bjarne Laursen
Anne Illemann Christensen
Ola Ekholm
Michael Davidsen
Knud Juel

Copyright © 2016
Statens Institut for Folkesundhed,
Syddansk Universitet

Grafisk design: Trefold

Uddrag, herunder figurer og tabeller, er
tilladt mod tydelig gengivelse. Skrifter, der omtaler,
anmelder, citerer eller henviser til nærværende
publikation, bedes sendt til
Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Elektronisk udgave: ISBN 978-87-7899-322-9

Statens Institut for Folkesundhed
Øster Farimagsgade 5A, 2. sal
1353 København K
www.si-folkesundhed.dk

Rapporten kan downloades fra
www.si-folkesundhed.dk

Ulykker

En ulykke defineres som en uventet, pludselig begivenhed karakteriseret ved en hurtigt virkende, udefra kommende kraft eller påvirkning, som kan ytre sig i form af skade på kroppen (1). Forgiftninger og overbelastningsskader er således også omfattet af definitionen, mens skader forårsaget af langvarig nedslidning ikke er det.

Ulykker er et forholdsvis stort folkesundhedsproblem i Danmark, og både umiddelbare skadesvirkninger samt længerevarende eftervirkninger efter en ulykke kan have vidtrækkende konsekvenser for det enkelte menneskes livskvalitet, arbejdskapacitet og sygefravær. Derudover dør en del i en ung alder som følge af ulykker, hvorved der mistes mange leveår (2). På samfundsniveau er ulykker skyld i ca. 46.000 tabte leveår i Danmark hvert år og er dermed blandt de tre hyppigste sygdoms- og skadegrupper sammen med kræft og hjertekar-sygdomme (blandt personer op til 65 år) (2). Data fra Landspatientregistret viser, at ca. 470.000 personer kom på skadestuen i Danmark på grund af ulykker i 2014, mens der samme år blev registreret ca. 42.000 hospitals-indlæggelser som følge af ulykker. Godt 7 % af den voksne befolkning lever med langvarige følgevirkninger af skader efter en ulykke (2). I 2013 medførte ulykker ifølge oplysninger fra Dødsårsagsregistret og Vejdirektoratet ca. 1.400 dødsfald.

Typisk opdeles ulykker efter type (2, 3):

- Arbejdsulykker: Ulykker, der sker i forbindelse med erhvervsarbejde. Udgør ca. 13 % af alle ulykker.
- Trafikulykker: Ulykker, der involverer mindst ét køretøj, f.eks. cykel, bil eller bus, og som sker i et offentligt trafik-område. Udgør ca. 10 % af alle ulykker.

- Hjemme- og fritidsulykker: Ulykker, der hverken er arbejds- eller trafikulykker. Omfatter bl.a. faldulykker blandt ældre samt akutte idrætsskader. Udgør ca. 77 % af alle ulykker.

I Danmark registreres oplysninger om skadestuekontakter og indlæggelser som følge af ulykker i Landspatientregistret (og frem til 2010 også i Ulykkesregistret) og for dødsulykker i Dødsårsagsregistret. For arbejdsulykker fås endvidere oplysninger fra Arbejdstilsynet og for trafikulykker fra Vejdirektoratet. Disse kilder indeholder dog kun information om de ulykker, som er blevet formelt indrapporteret, eller hvor der er søgt om undersøgelse eller behandling på et hospital. Som supplement til sådanne oplysninger kan der for mere bredt dækkende oplysninger om forekomsten af ulykker trækkes på resultater fra landsdækkende spørgeskemaundersøgelser som Sundheds- og sygelighedsundersøgelserne (SUSY), som nærværende undersøgelse baserer sig på. Her spørges der således til forekomsten af ulykker, uanset om de har ført til behandling eller ej, blot de har været så alvorlige, at de gjorde det besværligt eller umuligt at udføre de daglige gøremål.

Godt tre ud af fire ulykker sker i hjemmet eller under fritidsaktiviteter, og denne type ulykker udgør dermed langt størstedelen af alle ulykker i Danmark, både i forhold til forekomsten af skadestuekontakter (77 %), indlæggelser (82 %) og dødsfald (76 %) (2). I 2014 blev der i Landspatientregistret registreret godt 400.000 skadestuekontakter og godt 37.000 indlæggelser som følge af hjemme- og fritidsulykker. Hjemme- og fritidsulykker omfatter en lang række forskellige skadesmekanismer, og forekomsten af disse varierer med alderen. Faldulykker er den mest hyppige type hjemme- og fritidsulykke og udgør ca. 40 % af alle skadestuekontakter i forbindelse med denne ulykkestype og

omkring 70 % af alle indlæggelser (2). Faldulykker er mest almindelige blandt ældre, og efter 75-årsalderen udgør faldulykker mere end 60 % af alle hjemme- og fritidsulykker. Risikoen for dødsfald som følge af hjemme- og fritidsulykker stiger ligeledes kraftigt for personer i denne aldersgruppe (2). Omkring 20 % af skadestuekontakterne i forbindelse med hjemme- og fritidsulykkerne udgøres af såkaldte kontaktulykker, som omfatter sammenstød med genstande, mennesker eller dyr (2). Risikoen for at komme ud for en kontaktulykke er størst blandt børn og unge (2).

Antallet af hjemme og -fritidsulykker påvirkes især af ændringer i befolkningens demografi. Derfor vil en udvikling hen i mod flere ældre og færre børn og unge overordnet set betyde, at der sker flere faldulykker. Dog kan en intensiveret, forebyggende indsats være med til at modvirke denne udvikling (3).

Ifølge Landspatientregistret var der i 2014 godt 27.000 skadestuekontakter og godt 4.400 indlæggelser som følge af trafikulykker. Endvidere viser tal fra Dødsårsagsregistret og Vejdirektoratet, at trafikulykker udgjorde omkring 14 % af dødsulykkerne i 2013. Antallet af trafikdræbte har været støt faldende siden 1970'erne på trods af, at trafikmængden og antal kørte kilometer har været stigende det meste af perioden.

Mellem 1990 og 2009 er der dog sket en fordobling i antallet af tilskadekomne i personbiler, mens antallet af tilskadekomne cyklister samtidigt er faldet med næsten en tredjedel (2). Mænd har større risiko for at blive involveret i en trafikulykke end kvinder, selv når der tages højde for forskelle mellem mænd og kvinder i omfanget af transport (2). Den største andel af tilskadekomne efter trafikulykker ses blandt cyklister og bilister (3).

I nærværende rapport er forekomsten af ulykker og uheld inden for det seneste år (uden for arbejdstiden), som gjorde det besværligt eller umuligt at udføre de daglige gøremål (f.eks. forstuvet en ankel, blevet forbrændt, været udsat for kemisk forgiftning o.lign.), målt ved selvrapportering fra et repræsentativt udsnit af den danske befolkning. Spørgsmål om ulykker inden for det seneste år er indgået i alle SUSY-undersøgelserne siden 1987, og svarpersonerne har specificeret, hvilken type ulykke de eventuelt havde været udsat for (ulykke ved idræt/sport, hjemmeulykke, trafikulykke eller anden form for fritidsulykke). Hvis man havde været udsat for en af de nævnte typer ulykker, blev der desuden spurgt til, om de følgevirkninger, man pådrog sig i denne forbindelse, var af en mere varig karakter (6 måneder eller mere) eller ej.

Tabel 1. Andel, der inden for det seneste år har været udsat for forskellige former for ulykker eller uheld (uden for arbejdstiden), som gjorde det besværligt eller umuligt at udføre de daglige gøremål, i forskellige aldersgrupper. Procent

	16-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-64 år	65-74 år	≥75 år	Alle
Mænd								
Ulykke ved idræt/sport	22,6	12,3	8,6	6,7	2,6	1,5	1,3	8,6
Hjemmeulykke	2,9	1,7	3,0	2,7	2,1	2,9	3,1	2,6
Trafikulykke	4,0	3,2	1,7	1,9	0,9	0,9	1,2	2,0
Anden form for fritidsulykke	6,4	3,3	3,0	3,6	2,4	2,2	2,0	3,4
Kvinder								
Ulykke ved idræt/sport	13,3	6,2	3,8	3,3	1,7	0,6	0,8	4,5
Hjemmeulykke	3,5	3,5	3,1	2,6	3,6	3,1	8,5	3,7
Trafikulykke	3,3	2,3	1,8	1,1	1,6	1,0	3,1	1,9
Anden form for fritidsulykke	5,3	3,3	3,2	2,7	3,3	3,5	4,3	3,6

Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2013

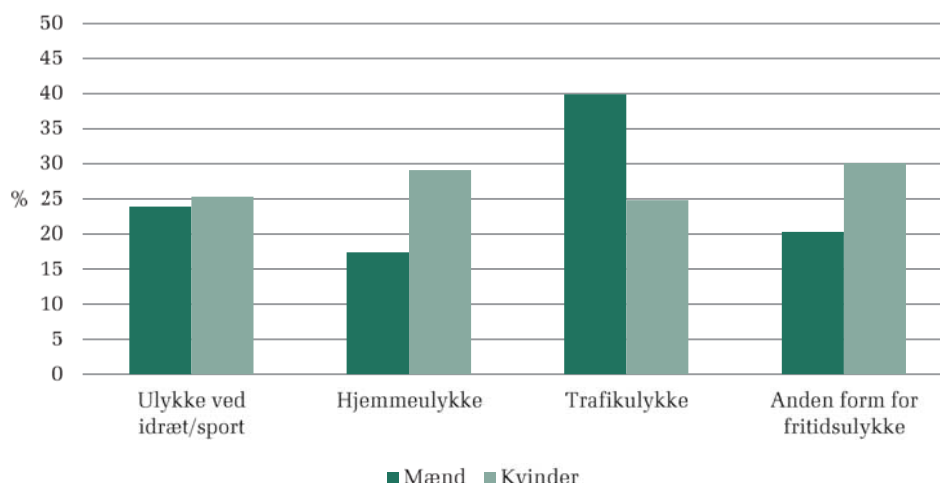
I Tabel 1 ses andelen, der har været udsat for forskellige former for ulykker uden for arbejdstiden, inden for det seneste år. Der er en tydelig sammenhæng mellem hvilken type ulykke, der er hyppigst forekommende, og køn og alder.

Ulykker ved idræt forekommer hyppigst blandt de 16-24-årige, og det er især markant for mænd, hvor 22,6 % oplyser, at de har været udsat for en ulykke eller uheld inden for det seneste år. Andelen, der har været udsat for en trafikulykke inden for det seneste år, er ligeledes relativt stor i aldersgruppen 16-24 år blandt begge køn. For hjemmeulykker ses kun små

aldersmæssige forskelle. Blandt kvinder i aldersgruppen 75 år eller derover ses dog en relativt stor andel (8,5 %).

Det fremgår af Figur 1, at der er en kønsforskel i forekomsten af langvarige følgevirkninger efter forskellige typer ulykker. Kun for følgevirkninger efter ulykker ved idræt ses ingen forskel mellem mænd og kvinder. Andelen, der oplever langvarige følgevirkninger efter hjemmeulykker og anden form for fritidsulykker, er større blandt kvinder end blandt mænd, mens det modsatte gør sig gældende for trafikulykker.

Figur 1. Andel med følgevirkninger af mere varig karakter (6 måneder eller mere) blandt personer, der inden for det seneste år har været udsat for forskellige typer ulykker eller uheld (uden for arbejdstiden). Procent

Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2013

For en beskrivelse af undersøgelsens baggrund, formål, materiale og metode henvises der til rapporten "Materiale og metode. Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2013" (4).

I den følgende opslagstabel (Tabel 2) gives der en detaljeret beskrivelse af andelen, der har været udsat for ulykker eller uheld inden for det seneste år (uden for arbejdstiden).

Referencer

1. NOMESCO. NOMESCO classification of external causes of injuries. Copenhagen: NOMESCO, 2007.
2. Møller H, Damm M, Laursen B. Ulykker i Danmark 1990-2009. København: Statens Institut for Folkesundhed, 2012.
3. Laursen B, Helweg-Larsen K. Ulykker og vold. I: Kjølner M, Juel K, Kamper-Jørgensen F, red. Folkesundhedsrapporten Danmark 2007. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, 2007.
4. Ekholm O, Christensen AI, Davidsen M, Juel K. Materiale og metode. Sundheds- og sygelighedsundersøgelsen 2013. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, 2015.

Tabel 2. Andel, der har været udsat for ulykker eller uheld inden for det seneste år (uden for arbejdstiden), som gjorde det besværligt eller umuligt for dem at udføre de daglige gøremål

	Procent	OR	95 % sikkerhedsgrenser	Antal svarpersoner
År				
1987	9,3	0,62	(0,55;0,70)	4.752
1994	9,0	0,63	(0,56;0,71)	4.667
2000	10,7	0,79	(0,73;0,85)	16.688
2005	10,4	0,79	(0,72;0,85)	14.566
2010	12,5	0,95	(0,87;1,02)	14.531
2013	13,1	1		13.505
Mænd				
16-24 år	29,4	2,77	(2,16;3,56)	735
25-34 år	17,7	1,43	(1,08;1,90)	636
35-44 år	14,2	1,10	(0,84;1,45)	828
45-54 år	13,1	1		1.084
55-64 år	7,1	0,50	(0,38;0,68)	1.252
65-74 år	7,2	0,51	(0,38;0,70)	1.101
≥75 år	7,1	0,51	(0,35;0,75)	528
Alle mænd	14,3			6.164
Kvinder				
16-24 år	21,6	2,81	(2,16;3,66)	914
25-34 år	13,4	1,58	(1,17;2,14)	787
35-44 år	10,6	1,21	(0,90;1,61)	1.121
45-54 år	8,9	1		1.404
55-64 år	8,9	1,00	(0,75;1,33)	1.354
65-74 år	7,2	0,79	(0,57;1,07)	1.169
≥75 år	14,9	1,79	(1,31;2,45)	592
Alle kvinder	12,0			7.341
Uddannelse				
Under uddannelse	24,8			1.195
Grundskole	10,2	0,98	(0,74;1,29)	1.104
Kort uddannelse	10,8	0,88	(0,73;1,05)	4.873
Kort videregående uddannelse	12,9	1,09	(0,84;1,42)	978
Mellemlang videregående uddannelse	11,6	1		2.737
Lang videregående uddannelse	13,0	1,09	(0,87;1,36)	1.462
Anden uddannelse	12,1	1,11	(0,79;1,57)	561
Erhvervsmæssig stilling				
Beskæftiget	11,7	1		6.786
Arbejdsløs	13,9	1,00	(0,68;1,46)	505
Førtidspensionist	15,6	1,83	(1,33;2,51)	423
Andre uden for arbejdsmarkedet	17,1	1,66	(1,18;2,33)	350
Efterlønsmodtager	6,3			515
Alderspensionist	8,8			3.390
Samlivsstatus				
Gift	9,5	1		7.688
Samlevende	14,3	1,09	(0,90;1,33)	1.691
Enlig (separeret, skilt)	12,4	1,43	(1,12;1,84)	811
Enlig (enkestand)	11,6	1,24	(0,93;1,65)	744
Enlig (ugift)	20,5	1,29	(1,07;1,57)	2.571
Etnisk baggrund				
Dansk	12,8	1		12.687
Anden vestlig	15,9	1,26	(0,92;1,73)	393
Ikke-vestlig	15,5	1,06	(0,79;1,41)	425
Region				
Hovedstaden	14,5	1,13	(1,02;1,25)	3.952
Sjælland	12,1	1,00	(0,87;1,15)	1.860
Syddanmark	12,8	1,00	(0,89;1,12)	3.062
Midtjylland	12,6	0,95	(0,85;1,06)	3.228
Nordjylland	12,1	0,94	(0,80;1,09)	1.403

Sundheds- og sygelighedsundersøgelserne

Ulykker uden for arbejdstiden

Køn og alder: I alt 13,1 % af den voksne befolkning angiver i 2013, at de inden for det seneste år har været udsat for ulykker eller uheld uden for arbejdstiden, som gjorde det besværligt eller umuligt for dem at udføre de daglige gøremål. Andelen er lidt større blandt mænd (14,3 %) end blandt kvinder (12,0 %). For mænd ses det, at andelen falder med alderen til og med aldersgruppen 55-64 år, hvorefter den er konstant. For kvinder gælder, at andelen generelt falder med alderen til og med aldersgruppen 65-74 år for derefter at stige kraftigt.

Uddannelse: Der er ingen sammenhæng mellem højeste fuldførte uddannelsesniveau og forekomsten af personer, der inden for det seneste år har været udsat for ulykker uden for arbejdstiden.

Erhvervsmæssig stilling: Forekomsten af personer, der inden for det seneste år har været udsat for ulykker uden for arbejdstiden, er højere blandt førtidspensionister (15,6 %) og andre uden for arbejdsmarkedet (17,1 %) end blandt beskæftigede (11,7 %).

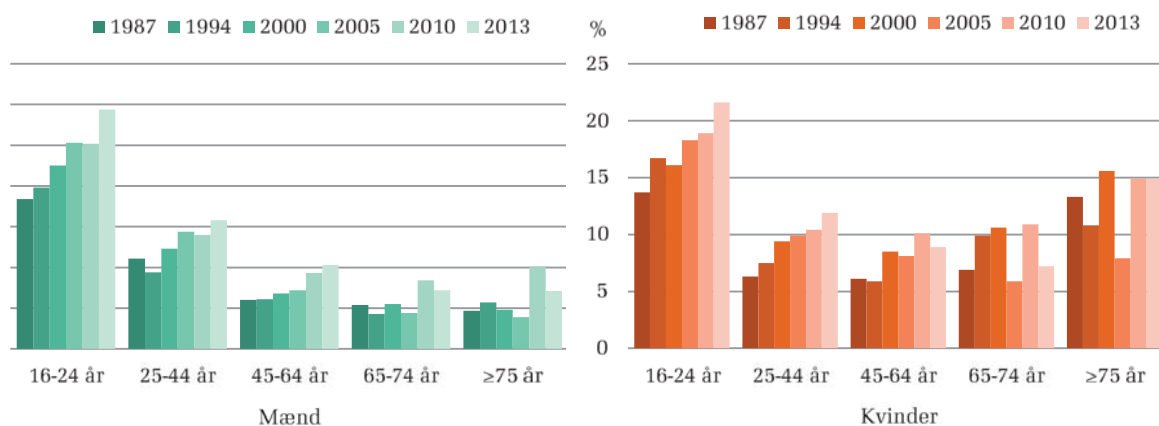
Samlivsstatus: Der er en højere forekomst af personer blandt enlige (separerede, skilte samt ugifte) end blandt gifte, der oplyser, at de har været udsat for ulykker inden for det seneste år.

Etnisk baggrund: Der ses ingen sammenhæng mellem etnisk baggrund og forekomsten af personer, der har været udsat for ulykker uden for arbejdstiden inden for det seneste år.

Region: Forekomsten af personer, der angiver, at de har været udsat for ulykker uden for arbejdstiden inden for det seneste år, er højere i Region Hovedstaden sammenlignet med landsgennemsnittet.

Udvikling: Andelen, som oplyser, at de inden for det seneste år har været udsat for en ulykke uden for arbejdstiden, har overordnet set været stigende i perioden 1987 til 2013. I Figur 2 ses det, at der i denne periode blandt begge køn i aldersgruppen 16-64 år er sket en stigning i andelen. Stigningen er særligt tydelig blandt de 16-24-årige. Blandt personer på 65 år eller derover er billedet mere usystematisk.

Figur 2. Andel, der har været udsat for ulykker eller uheld inden for det seneste år (uden for arbejdstiden), som gjorde det besværligt eller umuligt at udføre de daglige gøremål. 1987-2013. Procent

Sundheds- og sygelighedsundersøgelserne